

RUSYA-UKRAYNA SAVAŞINDAN NEFRET DEVŞİRMEK: SURİYELİ SİĞINMACILARA YÖNELİK ÇEVİRİMİÇİ NEFRET SÖYLEMİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA¹

Öğr. Gör. Dr. Serkan Dora

İstanbul Arel Üniversitesi Radyo Televizyon Programcılığı Programı
Orcid ID: 0000-0002-8817-996X, serkandora@arel.edu.tr

Doç. Dr. Mustafa C. Sadakaoğlu

İstanbul Aydın Üniversitesi İletişim Fakültesi Reklamcılık Bölümü
Orcid ID: 0000-0002-4359-4828, mustafasadakaoglu@aydin.edu.tr

ÖZ

Dijital kitle iletişim araçları, sahip olduğu algoritmalar sayesinde çevrimiçi ağlarda içerik üreten kullanıcılara görüş ve fikirlerini paylaşabilme olanağı vermesinin yanı sıra kaynak ile alıcı arasında yoğun etkileşim vadeden mecralardır. Bu yönüyle kullanıcıların söylem üretebildiği, görüş ya da fikir paylaşabildiği etkili mecralardır. Diğer yandan kullanıcılar tarafından üretilen ayrımcı, ötekileştiren ve nefret içeren ifadeler de bahse konu ağların algoritmaları sayesinde hızla yayılabilmektedir. Çevrimiçi ağlarda üretilen nefret söylemi kimi zaman bireyleri hedef alırken, çoğu zaman konuları tartışmalı azınlık gruplarına yönelmektedir. Bu minvalde ülkelerinde yaşanan iç savaşın ardından kontrolsüz bir şekilde Türkiye'ye zorunlu ve kitlesel olarak göç eden Suriyeli sığınmacılar, çevrimiçi ağlarda üretilen ayrımcı ve ötekileştirici nefret söylemlerine sıkça maruz kalmaktadırlar. Çalışmanın ilgi odağında çevrimiçi ağlarda üretilen nefret söylemi bulunmaktadır. Bu kapsamda Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik askeri harekâta giriştiği 24 Şubat ile 24 Mart 2022 tarihleri arasında savaşın tarafı olmamasına rağmen Suriyeli sığınmacılara yönelik Twitter'da üretilen ayrımcı, ötekileştirici ve nefret içeren söylem öbeklerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmanın araştırma evreni olarak belirlenen toplam sekiz Twitter etiketi (hashtag) arasından hem Rusya-Ukrayna savaşına gönderme yapan hem de Suriyeli sığınmacıları hedef alan içerikler süzülerek, analiz edilmektedir. Dolayısıyla ülkemizdeki sığınmacılara yönelik nefret söylemi konusunda üretilen pek çok araştırmadan farklı olarak çalışmanın özgün yanı; "Suriyeli sığınmacıların tarafı olmadıkları bir savaş üzerinden nefret içeren paylaşımlara dâhil edilmeleriyle somutlaşan" fiili duruma dikkat çekmesinden kaynaklanmaktadır. Netice olarak savaş halini yorumlayan paylaşımlarda bir yandan Rusya'nın saldırganlığı mahkûm edilerek Ukrayna'nın savunma azmi yüceltilirken; diğer yandan Suriyeli sığınmacıların ırkçı, cinsiyetçi ve militarist ifadelerle konuya dâhil edilmesi, çevrimiçi ağlarda üretilen nefret söyleminin doğası üzerinde yeniden düşünülmesi bakımından bir dizi ipucu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal ağlar, Twitter, Çevrimiçi nefret söylemi ve söylem analizi

¹ Bu makale, 9-10 Haziran 2022 tarihlerinde İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi İletişim Fakültesi tarafından çevrimiçi olarak düzenlenen "Yeni Yüzyıl'da İletişim Kongresi"nde sunulan bildiri özetinden türetilmiştir.

Dora, S., Sadakaoğlu, M.C. (2022). *Rusya-Ukrayna Savaşından Nefret Devşirmek: Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Çevrimiçi Nefret Söylemi Üzerine Bir Araştırma*. Yeni Yüzyılda İletişim Çalışmaları Dergisi, 3(4) ss: 33-45.

Geliş Tarihi: 18.05.2022

Kabul Tarihi: 09.06.2022

ISSN: 2757-7007

BREEDING HATRED THROUGH THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR: A RESEARCH ON ONLINE HATE SPEECH AGAINST SYRIAN REFUGEES

Öğr. Gör. Dr. Serkan Dora

İstanbul Arel Üniversitesi Radyo Televizyon Programcılığı Programı
Orcid ID: 0000-0002-8817-996X, serkandora@arel.edu.tr

Doç. Dr. Mustafa C. Sadakaoğlu

İstanbul Aydın Üniversitesi İletişim Fakültesi Reklamcılık Bölümü
Orcid ID: 0000-0002-4359-4828, mustafasadakaoglu@aydin.edu.tr

ABSTRACT

Owing to its algorithms, digital mass media are channels that promise intense interaction between the source and the receiver, as well as giving the users the opportunity to share their views and ideas in networks. In this respect, they are effective channels where users can produce discourse and share opinions or ideas. On the other hand, discriminatory, marginalizing and hateful expressions produced by users can spread rapidly thanks to the algorithms of the mentioned networks. While hate speech produced in online networks sometimes targets individuals, it often targets minority groups whose positions are disputed. In this context, Syrian refugees who migrated to Turkey in an uncontrolled manner following the civil war in their country are frequently exposed to discriminatory and marginalizing hate speeches produced in online networks. The focus of attention of the study is hate speech produced in online networks. In this context, it is aimed to examine the discriminatory, marginalizing and hateful speech phrases produced on Twitter against Syrian refugees, although Russia was not a party to the war between February 24 and March 24, 2022, when Russia launched a military operation against Ukraine. Among the eight Twitter hashtags determined as the research universe of the study, the contents that both refer to the Russia-Ukraine war and target Syrian refugees are filtered and analyzed. Therefore, unlike many studies on hate speech towards refugees in our country, the original aspect of the study is; It is due to the fact that it draws attention to the de facto situation, which is embodied by the inclusion of Syrian refugees in hateful posts over a war they are not a party to. As a result, in the posts commenting on the state of war, Russia's aggression was condemned and Ukraine's defense determination was glorified; On the other hand, the inclusion of Syrian refugees with racist, sexist and militaristic expressions reveals a series of clues regarding the rethinking of hate speech produced in online networks.

Keywords: Social network, Twitter, Online hate speech and discourse analysis.

GİRİŞ

Arap Baharı olarak adlandırılan ve 18 Aralık 2010 tarihinde Tunus'ta başlayan hükümet karşıtı protestolar; Tunus'un ardından Mısır ve Libya'da mevcut siyasi iktidarların değişmesiyle son bulurken; Suriye, uluslararası aktörlerin de dâhil olduğu uzun ve şiddetli bir iç savaşın ardından fiilen bölünmüştür. Diğer yandan Türkiye, iç savaşın başladığı 2011 yılından itibaren bölgeden yoğun bir şekilde göç almıştır. Türkiye'nin güney sınırında bulunan ve oldukça geniş bir coğrafyada yaşanan çatışmaların neden olduğu göç dalgası başlangıçta bölge halkının temel güvenlik ihtiyacından kaynaklanan geçici sığınma talebi olarak görülmüştür. Bu nedenle iç savaşın neden olduğu insan hareketliliği "misafirlik, din kardeşliği ya da ensarlık" benzeri geçici sığınma haline işaret eden bir dizi ifadeyle tanımlanmıştır. Ancak Suriye iç savaşının başlamasının üzerinden on yıldan uzun süre geçmesine rağmen ülkede güven ve istikrarın bir türlü sağlanamaması, resmi söylemde işaret edilen geçici sığınma halini fiilen geçersiz kılarak, toplumsal düzlemde hoşnutsuzluğun artmasına neden olmuştur. Süreç içerisinde sığınmacıların gündelik hayata dâhil olmaları ve özellikle büyük kentlerde daha görünür hale gelmeleri, çevrimiçi ağlarda üretilen ırkçı, ayrımcı ve nefret içeren söylemlerin hedefi olmalarına yol açmıştır.

Çalışmanın ilgi odağında Suriyeli sığınmacılara yönelik sosyal paylaşım ağlarında üretilen nefret söylemi bulunmaktadır. Bu maksatla sığınmacıları hedef alan çevrimiçi nefret söylemi iki aşamada incelenmektedir. Öncelikle sığınmacılara yönelik nefret içeren söylemlerin oldukça geniş bir zaman ve bağlama yayılmış olması nedeniyle çalışmanın araştırma örneklemini Rusya ile Ukrayna arasındaki savaşın ilk bir ayı ile sınırlandırılmıştır. Bu maksatla Rusya-Ukrayna savaşının 24 Şubat ila 24 Mart 2022 tarihleri arasında sosyal paylaşım ağlarında gündem olmasıyla birlikte gözle görülür seviyede artan yoğunluğa dikkat verilmiştir. Araştırma verileri, hem Rusya-Ukrayna savaşına gönderme yapan hem de Suriyeli sığınmacıları hedef alan toplam

sekiz Twitter etiketinden elde edilmiştir. Böylece sosyal paylaşım ağlarında üretilen nefret söylemi konusunda yapılan pek çok araştırmadan farklı olarak; "sığınmacıların tarafı olmadıkları bir savaş üzerinden nefret söylemine maruz kalmalarıyla somutlaşan" fiili duruma dikkat çekilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın araştırma bölümünde; "*Suriyeliler, Hepsini Göndereceğiz, Ülkemde Sığınmacı İstemiyorum, Geldikleri Gibi Gidecekler, Suriyelileri İstemiyoruz, Ülkemde Suriyeli İstemiyorum, Suriyeliler Suriye'ye ve Suriyelilerin Vatanı Suriye'dir*" olmak üzere sığınmacıların hedef alındığı toplam sekiz twitter etiketi altında paylaşılan ifade öbekleri incelenmektedir. Dolayısıyla araştırmanın merak odağında savaşın tarafı olmamalarına rağmen Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısıyla artan sığınmacıların hedef alındığı nefret söylemi içeren paylaşımlar bulunmaktadır. Buna göre; vatan sevgisi ve ülke savunması üzerinden üretilen nefret içeren söylem öbekleri arasından rastgele seçilen toplam dört paylaşım mikro ve makro analize tabi tutulmaktadır.

Araştırma neticesinde ülkelerindeki iç savaş nedeniyle sığınmacı durumuna gerileyen bir topluluğun, dünyanın bir başka bölgesindeki savaşın yorumlandığı içeriklere dâhil edilebildiği ve nefret içeren söylemler aracılığıyla çevrimiçi paylaşım ağlarında yeniden üretilmek üzere yayılabildiği görülmektedir.

1. MİSAFİR, YABANCI VE ÖTEKİ

Immanuel Kant, dini ya da ahlaki gereklerden bağımsız ve tamamen aklileşmiş bir dünyada misafirin, geldiği yerde düşmanca muamele görmeme hakkına sahip olduğunu ileri sürer. Buna göre (Kant, 1960, s. 27); küre formunda bir dünyada yaşayan insanların sonsuz bir şekilde dağılamayacağından hareketle eninde sonunda yan yana gelmeye katlanmak zorunda oluşlarını hatırlatarak, herhangi bir ülke üzerinde kimsenin bir diğerinden daha fazla hakka sahip olmayacağına vurgu yapmaktadır. Diğer yandan Zygmunt Bauman (2018, s. 63), aydınlanma geleneğine özgü Kant'ın aklileşmiş misafir tarifini topraklar arasındaki ayrımların ortadan kalkması

değil, dostluk hakkı olduğuna bağlarken; Jacques Derrida, konukseverliğin, tam olarak ne anlama geldiğinin bilinmediğini öne sürmektedir. Derrida (2012, s. 28); bana ait olana hoş geldiniz, konukluğun kurallarına uymak şartıyla evinizdeki gibi davranabilirsiniz, şeklindeki bir yaklaşımın esasında konukseverliğin karşılıksız sunan doğasına aykırı olduğunu ve ev sahibinin misafire kendi dilini, kelimelere yüklediği anlamları ya da kavramları dayatma eğiliminden kaynaklandığını öne sürmektedir. Konukseverliğin ancak kapısız ya da penceresiz bir ev söz konusu olduğundamümkünolabileceğiniönesüren Derrida'ya göre (2012, s. 29), (Yeğenoğlu, 2016, s. 13) bu durum, gelenin kim olduğuna bakılmaksızın kabul gördüğü davetsiz misafir ile bizzat ev sahibi tarafından seçilen misafir tarifi arasındaki söylem düzeyinde somutlaşan farklılıktan kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla toplumsal hoşgörüsüzlüğün artması bakımından resmi makamlarca kullanılan misafir söyleminin etkisi göz ardı edilemez. Bu minvalde Suriye'de patlak veren iç savaşın Türkiye'ye zorunlu kitlesel göçe neden olması üzerine resmi makamlar tarafından sığınmacılara yönelik tariflerde "misafirlik, ensarlık ya da din kardeşliği" benzeri ifadeler kullanılması, başlangıçta kısmi de olsa bir tür toplumsal kabul sağlayabilmiştir. Ancak misafirperverliğin erdemlerini öne çıkaracak şekilde misafir tarifini tamamlayan bahse konu söylem nedeniyle esasında sürecin "ev sahibi ile misafir" olmak üzere iki tarafı olduğu kabulünü yerleştirmiştir. Diğer yandan geleneksel kitle iletişim araçları özellikle yazılı basın tarafından aktarılan haberler bahse konu kabulü güçlendirmektedir. Dolayısıyla mültecileri kucaklayan ev sahibi şeklinde aktarılan haber içeriklerinde sıkça görülen "biz" vurgusu, sorunun kaynağı olarak "öteki" şeklinde konumlandırılan sığınmacıları işaret etmektedir (Filiz, 2018, s. 122). Yeni medyada nefret söylemi günümüzde geleneksel kitle iletişim araçlarından daha fazladır. Buna göre özellikle twitter ve you tube üzerinden çevrimiçi nefret söylemi oldukça yaygındır. Bu söylemlerde de yine Suriyeliler ötekileştirilmektedir. Çevrimiçi söylemlerde Suriyeliler çoğunlukla istilacı, açgözlü ve

ahlaksız olarak görülmekte ve çevrimiçi duygusal tepkilerde acıma yerine aşağılama ifadelerine rastlanmaktadır (Taşdelen, 2020). Olumsuz çevrimiçi söylemlerin ötekileştirici ve kışkırtıcı bir arka planı olmaktadır. Twitter kullanıcılarının söylemleri sertleşmekte ve hakaret boyutuna varmaktadır (Alikılıç, Gökaliç ve Alikılıç, 2021).

Zygmunt Bauman'a göre (2003, s. 35); hoşgörü kaybının temel nedeni bilinmeyene yönelik korkulardır. Bilinmeyen, görünecek denli yakınlarda olmasına karşın bir türlü öngörülemeyen yabancı ve ötekidir. Yabancıyı tarif edebilmek için gösterilen her çaba, yabancıyla birlikte yabancıнын sahip olduğu farklılıkları da görünür hale getirmekte ve dolaylı olarak önyargıların yerleşmesini kolaylaştırmaktadır. Böylece yabancıya yönelik önyargılar zaman içinde tüm yabancıları kapsayacak şekilde toptancı tariflere neden olmaktadır ve bu tarifleri mutlak doğrular haline getirmektedir. Zira bir tür sınıflandırma eğiliminden kaynaklanan önyargılar, tarif etmeye giriştiği yabancıyı kendisinden referans alarak "siyahi, çingene, hispanik ya da slav" olmak gibi bir dizi klişe üzerinden benzeştirme kolaycılığında kaynaklanmaktadır (Morgan, 2011, s. 340). Erving Goffman'a göre (2019, s. 28-29); yabancıyla karşılaşıldığı an edinilen ilk intiba, yabancıнын dâhil olduğu düşünülen -dini, etnik, sınıfsal ya da kültürel- kategorisi ile sahip olduğu nitelikleri, buradan hareketle yabancıнын kimliğini peşinen kestirmeye yol açmaktadır.

Normatif beklentilerden kaynaklanan bu türden kestirmeler, makul olduğu varsayılan bir dizi taleple örtüşmektedir. Dolayısıyla makul olduğu varsayılan taleplerin yerine getirilip getirilmeyeceği yönünde bir soru ortaya atılana kadar talepler pek az önem taşır. Ancak talep oluşturan herhangi bir soru ortaya atıldığında yabancıнын kim olduğu, nereden geldiği ya da nasıl biri olduğuna ilişkin ilk intibain olduğu o andan itibaren biriktirilen bir dizi varsayım idrak edilir. Netice olarak yabancıyı tarif etmeye yönelik varsayımlar, geriye dönük bir dizi değerlendirme kapsamında edinilen yakıştırmalarla inşa edilmiş "kimlikler" şeklinde tarif edilmektedir. Bu nedenle yabancıнын dâhil edildiği kategoriler ya da

yabancıya atfedilen nitelermeler aracılığıyla yabancıların toplumsal kimliği inşa edilmektedir. Böylece varsayılan toplumsal kimlik üzerinden tarif edilen yabancı, sağlıklı ya da sıradan bir kimse olmaktan çıkıp lekeli, sakatlanmış ya da ciddiye alınmaması gereken, kısaca damgalanmış bir kimseye kolayca indirgenebilir. Yabancıya yönelik indirgemeci bakış açısından kaynaklanan hoşgörüsüzlüğün kapsamı, yabancıların dâhil olduğu dini, etnik, sınıfsal ya da kültürel kimliğe yönelik damgalama eğiliminin hacmini belirler.

2. SOSYAL PAYLAŞIM AĞLARI VE NEFRET SÖYLEMİ

Umberto Eco'ya göre (1998, s. 98); ilkel güdülere dayalı hoşgörüsüzlük en tehlikeli hoşgörüsüzlük olmanın yanı sıra rasyonel gerekçelerle engellenmesi olanaksızdır. Dahası en korkunç hoşgörüsüzlük, yoksulların hoşgörüsüzlüğüdür. Dolayısıyla sığınmacılar dibe vurdukları için toplum dışı sayılan yoksullar, itildikleri yerin daha aşağısını sığınmacılara layık görmekte zorlanmaz. Bu durum; sığınmacılara yönelik düşmanlığı ya da ırkçılığı açıkladığı gibi buradan fayda uman kolaycı söylemin nedenlerini de açıklamaktadır (Bauman, 2018, s.17). Bu minvalde zorunlu kitlesel göçün başladığı ilk günlerde "nasıl olsa bir gündönecekler" şeklinde bir sona işaret eden misafir söylemi, sığınmacıların toplumsal düzlemde daha görünür olmasıyla birlikte, zaman içinde, yerini nefret söylemine bırakmıştır. Nefret hoşgörüsüzlüğün en uç noktasıdır. Hoşgörüsüzlüğün sebebinin ortaya çıkarmak ise oldukça güçtür. Bauman'a göre (2017, s.35); "Fundamentalist, köktendinci, ırkçı ve etnik şoven demagoglar siyasi kazanç elde etmek için toplumda mevcut hoşgörüsüzlüklerden beslenip yararlanmakla suçlanabilir ve suçlanmalıdır da, zira bu hoşgörüsüzlüğün etki alanını ve ölümcüllüğünü bu şekilde artırırılar-ancak bu hoşgörüsüzlüğün sebebi olmakla pek az itham edilmektedirler."

Nefret söylemi; inanç ya da mezhep kaynaklı olabileceği gibi politik ya da cinsiyetçi maksatlarla üretilebilmekte, engellilere yönelik düşmanlık içerebileceği gibi kadın, yabancı ya da göçmen

düşmanlığı telkin edebilmektedir (URL-1). Dolayısıyla belirli bir kimse ya da gruba yönelik açık düşmanlıkta somutlaşan nefret söylemi; dinsel ya da etnik dâhil olmak üzere her türden hoşgörüsüzlüğü teşvik eden, hoşgörüsüzlüğü büyütmeyle yönelik telkinlerde bulunan ya da hoşgörüsüzlüğü meşrulaştırmaya yönelik tüm ifade biçimlerini kapsamaktadır (Weber, 2009, s. 3). Teknik olarak nefret söylemi; geleneksel kitle iletişim araçları ve dijital kitle iletişim araçları olmak üzere iki önemli mecra üzerinden yayılabilir. Geleneksel kitle iletişim araçlarının sahip olduğu bir dizi kontrol mekanizması ve etik değerlerden oluşan yerleşik sınırları nedeniyle dijital kitle iletişim araçlarına nazaran gerçekliği tartışmalı nefret söylemi üretmesi daha güçtür. Diğer yandan dijital kitle iletişim araçları, sözgelimi geleneksel kitle iletişim araçlarında haberleştirilen bir meselenin enine boyuna tartışılabildiği ancak tartışmaların kimi zaman tarafların birbirlerini suçladığı ya da saldırganca ifadeler kullandığı kontrolü güç mecralar haline gelebilmektedir. Dolayısıyla dijital kitle iletişim araçları ya da sosyal paylaşım ağları sığınmacılara yönelik misafir söylemi yerine nefret söyleminin yoğun olarak kullanıldığı mecralardır. Diğer yandan dijital kitle iletişim araçları ve sosyal paylaşım ağlarında üretilen nefret söylemine ilişkin en tehlikeli husus; bu mecralarda dolaşıma konan enformasyonun alıcısı olan ve esasında aşırı görüşlere sahip olmayan sıradan kullanıcılar tarafından dahi kolayca verili kabul edilmesi ve çoğu zaman içselleştirilmesidir (Vardal, 2015, s. 141).

3. ARAŞTIRMANIN AMAÇ VE ÖNEMİ

Sosyal paylaşım ağları, kullanıcıların fikir ve görüşleri doğrultusunda içerik üretebildiği, paylaşabildiği ve aralarında etkileşim kurabildiği iletişim mecraları olarak tarif edilmektedir. Bu minvalde ülkelerindeki iç savaşla birlikte Türkiye'ye zorunlu ve kitlesel olarak göç eden Suriyeli sığınmacılar, sosyal ağlarda üretilen nefret söylemlerine sıkça maruz kalmaktadır. Sığınmacılara yönelik çevrimiçi nefret söylemi konusunda pek çok araştırma yapılmış olsa da, çalışmanın ilgi odağında bulunan Rusya ile Ukrayna arasındaki savaş halinden kaynaklanan

dolayısıyla sığınmacıların tarafı olmadıkları bir savaş nedeniyle nefret söylemi içeren pek çok paylaşıma dâhil edilmeleri incelenmeye değer bir durum oluşturmakta ve bir bütün olarak çevrimiçi nefret üreten motivasyonların yeniden düşünülmesi bakımından dikkate değer ipuçları ortaya koymaktadır. Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik yaygın askeri saldırısıyla ortaya çıkan fiili durumu yorumlayan pek çok paylaşımında Ukrayna halkının vatan sevgisi ile ülkelerini savunma azmi yüceltilirken; paylaşımlara dâhil edilen Suriyeli sığınmacılara yönelik nefret içeren ifadeler özellikle savaşın ilk haftasında yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Bu çerçevede iki ülke arasındaki savaş halinin sosyal paylaşım ağlarında gündemin odağına yerleştiği 24 Şubat-24 Mart 2022 tarihleri arasında taraf olmamasına rağmen sığınmacılara yönelik ırkçı, ayrımcı, cinsiyetçi, ötekileştirici ve nefret içeren söylem öbekleri incelenmektedir. Bu sayede sığınmacılara yönelik hoşnutsuzluğun çevrimiçi ağlar üzerinden -twitter özelinde- tartışılması amaçlanmaktadır.

4. ARAŞTIRMA EVRENİ VE ÖRNEKLEM

Çalışma, günümüzde özellikle büyük kentlerde görünür hale gelen Suriyeli sığınmacılara yönelik toplumsal düzlemde var olduğu savlanan hoşnutsuzluk ve bu çerçevede Twitter'da üretilen nefret söylemini tartışmaktadır. Çevrimiçi nefret söylemi, geleneksel kitle iletişim araçlarından farklı olarak hızlanabilir ve yeniden üretilebilmektedir. Çalışma kapsamında çevrimiçi ağlarda üretilen nefret söylemlerinin hedef aldığı sığınmacılar iki aşamada incelenmektedir. Öncelikle çalışmanın araştırma evreni olarak belirlenen toplam sekiz twitter etiketinden elde edilen içerikler; hem Rusya-Ukrayna savaşına gönderme yapması, hem de Suriyeli sığınmacıları hedef alması bakımından süzülmemektedir. Böylece Suriyeli sığınmacılara yönelik nefret söylemi içeren paylaşımları odağına alan araştırmalardan farklı olarak; "sığınmacıların tarafı olmadıkları bir savaş nedeniyle nefret söylemine maruz bırakılmalarıyla somutlaşan" fiili duruma dikkat çekilmesi amaçlanmaktadır. Bu çerçevede çalışmanın

araştırma evreninde, Rusya-Ukrayna savaşının ilk bir ayını oluşturan ve 24 Şubat ile 24 Mart 2022 tarihleri arasında aşağıda gösterilen toplam sekiz twitter etiketinden elde edilen veriler bulunmaktadır.

- **#Suriyeliler**
- **#Hepsinigöndereceğiz**
- **#Ülkemdesığınmaciistemiyorum**
- **#Geldiklerigibidecekler**
- **#Suriyelileriistemiyoruz**
- **#Ülkemdesuriyeliistemiyorum**
- **#Suriyelilersuriyeye**
- **#Suriyelilerinvatansuriyedir**

Suriyeli sığınmacılara yönelik nefret içeren söylemlerin geçmişten bugüne oldukça geniş zaman ve bağlamda gerçekleşmesi nedeniyle araştırma; Rusya ile Ukrayna arasındaki savaşın başlamasıyla birlikte gözle görülür seviyede artan söylemsel yoğunlukla sınırlandırılmaktadır. Bu kapsamda sığınmacılara yönelik nefret içeren söylemlerin üretilmesi, paylaşılması ve yayılmasından oluşan çevrimiçi süreçlerin açıklanması amaçlanmaktadır. Bu maksatla Rusya'nın Ukrayna saldırısının başladığı 24 Şubat 2022 gününden itibaren toplam bir aylık süreçte savaşa taraf olmamalarına karşın Suriyeli sığınmacıları hedef alan ırkçı, ayrımcı, ötekileştirici ve nefret içeren ifade öbekleri arasından rastgele seçilen toplam dört paylaşım, söylem analizi yöntemiyle mikro ve makro analize tabii tutulmaktadır.

5. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Söylem, temelinde, toplumsal denetim üretme aracıdır. Dijk'in belirttiği gibi; medya örgütleri ve bunların sahipleri söylemin hem finansal hem de gazete, televizyon, telekomünikasyon gibi teknolojik üretim koşullarını denetlemektedir. Haber aktörleri de bu söylemin uygulayıcısı olmaktadır. Söylem ve iletişim ideolojinin oluşmasında ya da dönüşmesinde merkezi bir rol oynamaktadır (1999, s. 341-342). Dijk, söylemi şekillendiren bağlamsal unsurları

göz önünde bulundurarak çözümlene yapmanın önemini vurgulamaktadır. Dijk'a göre; dilsel çözümlene cümlelerin gramer yapısını ve söylemin anlamını işaret etmektedir. Dijk'ın söylem çözümlenesi makro ve mikro olmak üzere iki yapıdan oluşmaktadır. Makro yapı çözümlenesinde; başlıklar, haber girişleri, ana olay, haber kaynakları, bağlam bilgisi, artalan bilgisi, fotoğraflar incelenmektedir. Mikro yapı çözümlenesinde ise, bölgesel uyum, sözcük seçimleri, haber retoriği çözümleneleri yapılmaktadır. Cümle yapılarının aktif ya da pasif olması, basit ya da karmaşık olması, cümleler arası nedensel ve işlevsel ilişkiler, kullanılan fotoğraflar, bilgiler ve görgü tanıklarının ifadeleri mikro çözümlenede önemlidir (Yardım ve Doğruel, 2019, s.143).

Bu çalışmada verilere Twitter'da gelişmiş arama üzerinden etiketler yazılarak ulaşılmıştır. Etiketler tek tek aratılmıştır. İlk olarak 24 Şubat 2022-24 Mart 2022 arası tweetler toplu bir şekilde aratılarak toplam frekans elde edilmiştir. Sonrasında tarih aralıkları belirlenmiştir. Bunlar 24-28 Şubat, 01-08 Mart, 09-16 Mart ve 17-24 Mart arasındadır. Bu şekilde nefret söylemlerinin hangi haftalarda daha çok olduğu ve hangi haftalarda azaldığı net bir şekilde tespit edilmiştir. Bu tespitle, Rusya Ukrayna savaşı sebebiyle Suriyelilere yönelik nefret söyleminin en yoğun olduğu ilk haftadan seçilmiş rastgele dört tweet, Dijk'ın söylem analizi yöntemiyle çözümlenmiştir.

6. BULGULAR

Mülteci, göçmen ve sığınmacı statüleri, kamuoyunda-hattakitleiletişimaraçlarında-benzer anlam ve bağlam içerisinde kullanılıyor olsa da, her biri farklı statüye işaret eden dolayısıyla birbirinden farklı hukuki çerçeve içerisinde değerlendirilmesi gereken terimlerdir. Bu minvalde mülteci, göçmen ve sığınmacı statüsü taşıyan kimselerle, bu kimselerin sığınmış oldukları devletlerden oluşan taraflar arasındaki ilişkilerde uluslararası kurallar belirleyicidir. Mülteci ya da mültecilik; Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 14 Aralık 1950 tarihinde alınan karar neticesinde kurulan Mülteciler Yüksek Komiserliği (United Nations High Commissioner for Refugees-

UNHCR) tarafından belirlenen bir dizi kıstas neticesinde alınacak kararla uluslararası düzeyde tanınan bir statü olarak kabul edilmektedir. Mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin sözleşme 28 Temmuz 1951 tarihinde Cenevre'de kabul edilmiştir. Buna göre; mülteci statüsü taşıyan kimselerin asgari düzeydeki güvenlik ve yaşam koşullarıyla ilgili ihtiyaçları, bu kimselerin sığınmış oldukları ülkeler tarafından karşılanması uluslararası ya da bölgesel hukuk tarafından garanti altına alınmıştır. Diğer yandan bu sorumluluğun mülteci statüsü taşıyan kimselerin sığındıkları ülkelere verilmesi; mültecilerin etnikya da dini aidiyetleri, dünya görüşleri ya da politik tutumları nedeniyle ülkelerinde işkence, kötü muamele ya da eziyete maruz kalma ihtimalinin yüksek oluşu dolayısıyla ülkelerinde kalmaları ya da geri dönmeleri halinde ortaya çıkacak ölümcül sonuçlardan kaynaklanmaktadır. Netice olarak Birleşmiş Milletler üyesi tüm devletlerin uluslararası mülteci hukukuna saygı göstermesi ve Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından bu konuda yapılmış ya da yapılacak düzenlemelere uyma sorumluluğu bulunmaktadır (Loescher, 2001, s. 6). Diğer yandan mülteci statüsünden farklı olarak göçmen ya da sığınmacı statülerinin açıklanmasında uluslararası sınırların aşılması neticesinde ortaya çıkan fiili duruma işaret edilirken; uluslararası hukuk bakımından taraflara yüklenen sorumluluk ve yaptırımların net bir tanımi söz konusu değildir. Göç terimleri sözlüğüne göre "göçmen", kişisel rahatlık amacıyla ve dışarıdan herhangi bir zorlama unsuru olmaksızın ilgili kişinin hür iradesiyle göç etmeye karar verdiği durumları kapsamaktadır. "Sığınmacı" ise; bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişilerdir (URL-2). Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesine taraf olmakla birlikte, mültecilik için coğrafi kısıtlamayı uygulamaya devam etmektedir. Buna göre Türkiye; Avrupa'da olan olaylar sebebiyle gelen ve durumu 1951 sözleşmesi "mülteci" tanımına uyanları mülteci olarak kabul etmektedir. Avrupa dışından gelen sığınmacılara ise mülteci statüsü vermemektedir. Suriyeli sığınmacılar Türkiye'de mülteci statüsünden farklı olarak

geçici koruma statüsündedir (Erdoğan, 2019, s. 2). Geçici koruma “ülkelerine dönemeyen üçüncü ülke kişilerinden kaynaklanan kitlesel bir akının meydana gelmesi ya da derhal meydana gelebilecek olması durumunda, özellikle söz konusu kişilerin ya da koruma gerektiren diğer kişilerin yararına olarak, sığınma sisteminin etkin işleyişi üzerinde olumsuz etki yaratmadan sığınma sisteminin işletilememesi riski varsa, bu kişilere acil ve geçici koruma sağlamak amacıyla sağlanan istisnai özellikteki prosedür”lerden (URL-2) kaynaklanmaktadır.

2011 yılından beri süren Suriye iç savaşı sebebiyle Türkiye'ye gelen ve geçici koruma statüsünde olan Suriyeli sığınmacı sayısı resmi rakamlara göre 3.763.652'dir. Şehirlerde yaşayan Suriyeli sayısı ise 3.713.301 kişidir. Suriyeli sığınmacıların en çok tercih ettiği şehir İstanbul'dur. İstanbul'da 544.296 Suriyeli yaşamaktadır (URL-3).

Sığınmacılara yönelik koruma statüsünün geçici olarak adlandırılması bir yandan uzun süre kalmayacaklarına gönderme yaparken, diğer yandan süreç içerisinde sıkça tekrarlanan resmi söylemin “misafir” şeklindeki söylemini pekiştirmektedir. Ancak misafir söylemiyle vurgulanan geçiciliğin uzaması ve sığınmacıların büyük şehirlerde görünür olmaları nedeniyle toplumsal hoşnutsuzluk artmaktadır. Bu hoşnutsuzluklar ağırlıklı olarak nefret söylemiyle dile getirilmektedir. Rusya Ukrayna savaşı sebebiyle Suriyelilere yönelik ortaya çıkan nefret söylemi verileri aşağıdaki tabloda (Tablo 1) verilmektedir.

Tablo 1: Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Nefret Söylemi İçeren Nicel Verilerin Haftalık Dağılımı

Tarih Aralığı	Frekans	Yüzdelerik Oran
24 - 28 Şubat 2022	31	%81
01 - 08 Mart 2022	06	%16
09 - 16 Mart 2022	1	%3
17 - 24 Mart 2022	-	-
Genel Toplam	38	%100

Tablo 1 incelendiği takdirde Rusya Ukrayna savaşı üzerinden nefret söylemi Rusya'nın saldırıya geçtiği ilk hafta yoğunken diğer haftalarda düşüş görülmektedir. Ancak bu düşüş nefret söyleminin azaldığı anlamına gelmemektedir. Aynı haftalarda doğrudan Rusya Ukrayna savaşına gönderme yapmadan Suriyelileri hedef alan nefret söylemlerinde azalma olmamıştır. Suriyelilere yönelik mütemadiyen, tehlikeli bir şekilde, nefret söylemi geliştirilmektedir. Tablo 2'de Suriyeli sığınmacılara yönelik nefret söylemi içeren sayısal veriler gösterilmektedir.

Tablo 2: Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Nefret Söylemi İçeren Nicel Verilerin Haftalık Dağılımı

Tarih Aralığı	Frekans	Yüzdelerik Oran
24 - 28 Şubat 2022	98	%28
01 - 08 Mart 2022	87	%24
09 - 16 Mart 2022	95	%26
17 - 24 Mart 2022	80	%22
Genel Toplam	360	%100

Tablo 1 ve Tablo 2'de görüldüğü gibi nefret söyleminin en yoğun olduğu dönem Rusya Ukrayna savaşının başladığı haftadır. Çalışmada analizi yapılan nefret söylemleri de ilk haftadan seçilmiştir. Dijk'in söylem analizine göre yapılan analizde dört adet örneklem seçilmiştir. Bu örneklem ilk hafta içerisinde rastgele seçilmiştir. Aşağıdaki tablolarda örneklemelerin makro ve mikro analizi görülmektedir.

Resim 1. Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Nefret Söylemi İçeren Örnek Paylaşım 1

Türkiye'deki Suriyelileri Stadyumda Toplayıp,
Dev Ekranda Bu Babanın Ailesiyle Vedalaşırken
Akıttığı Gözyaşlarındaki Acıyı İzlettireceksin ki,
Yazın Sahillerde Nargile Fokurdatırken Belki
Utanırlar. **#Suriyelilersuriyeye (24.02.2022)**

Makro Analiz: Bu tweet incelendiğinde, Ukraynalılarla Suriyeliler arasında karşılaştırma yapıldığı görülmektedir.

Mikro Analiz: Tweetin içeriği incelendiğinde, etken bir cümle olduğu görülmektedir. Ukrayna Rusya savaşı ile Suriye iç savaşı karşılaştırılmaktadır. Buna göre de utanma kavramı ön plana çıkarılmaktadır. Özne bir yorumdur. Nefret söylemi kullanılarak Suriyelilerde utanma duygusu olmadığı belirtilmeye çalışılmaktadır. Baba ve aile gibi tek başına da güçlü olan kelimeler kullanılmıştır. Ayrıca "stadyuma toplama" metaforu vardır. Askeri cuntalar genelde muhalifleri stadyumlarda toplamıştır. 43 saniyelik vedalaşma videosu kullanılarak anlatım güçlendirilmiştir. Videoda Ukrayna'da kalan baba, otobüse binen ailesiyle vedalaşmaktadır. Ayrıca cümle sonunda kullanılan nargile fukurdatmak kelimeleri ile de Türkiye'deki Suriyelilerin çeşitli mecralarda sıklıkla gösterilen nargile içerken çekilmiş fotoğrafına gönderme yapılmaktadır.

Resim 2. Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Nefret Söylemi İçeren Örnek Paylaşım 2

Vatanını Korumak İçin 2 Hafta Önce Eğitime Alınan İçlerinde Sivillerinde Olduğu Ukraynalı Kadın Askerler! Helal Olsun Sizel!
#Suriyelilersuriyeye (24.02.2022)

Makro Analiz: Tweet incelendiğinde, ilk başta Ukraynalı kadın askerleri öven bir cümle olduğu görülmektedir.

Mikro Analiz: İlk cümle edilgendir. İkinci cümle takdir etmek anlamında kullanılan bir deyimdir. Çok fazla kişi için kutsal olan vatan, vatanını korumak gibi kelimeleri ile cümle güçlendirilmiştir. Burada askeri eğitim alan Ukraynalı kadınlar takdir edilirken, doğrudan kullanılmış olmasa da, "suriyelilersuriyeye" etiketi sebebiyle Suriye'den Türkiye'ye sığınan Suriyelilere gönderme yapılmaktadır. Sivil kelimesine özellikle vurgu yapılmış. Vatani korumak için sadece askerlerin değil sivillerin de eğitim gördüğü vurgulanmaktadır. Cümle 32 saniyelik cep telefonu ile dik kadraj çekilmiş askeri eğitim videosuyla güçlendirilmektedir.

Resim 3. Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Nefret Söylemi İçeren Örnek Paylaşım 3

Savaşta Zenginler Kaçar, Fakirler Ölür. Suriyelilerin Topu Ülkelerini Terk Etti. Türk Tarihine Baktın mı hiç. Savaş'tan Kaçan Hain Nasıl TC Vatandaşı Olur. Ukraynalı Kadınlardan Ders Alın. Suriyeli Kadın Sanki Doğum Makinası. **#Suriyeliler (25.02.2022)**

Makro Analiz: Tweet incelendiğinde peşi sıra altı cümle görülmektedir. Ukraynalılar ile Suriyeliler arasında karşılaştırma vardır. Basit cümleler kullanılmıştır.

Mikro Analiz: Etken cümleler kullanılmıştır. İki cümle soru cümlesidir. Diğerleri düz cümledir. Hain, Doğum Makinesi gibi kelimelerde nefret söylemi anlaşılmaktadır. Zenginler kaçır fakirler ölür cümlesi gazeteci Gülsüm Halilova'nın Rusya Ukrayna savaşına yaklaşıldığı dönemde Ukraynalı oligarkların ülkeyi terk etmesi üzerine kurduğu cümleden alıntıdır. Türk tarihi ve Ukraynalı kadınlar üzerinden Suriyeliler, özellikle de doğum makinesi denilerek Suriyeli kadınlar, nefret söylemine maruz kalmaktadır. Bununla beraber doğum ve makine kelimeleri bir arada kullanılarak Suriyeli kadınları sadece doğum yapan bir makineye benzetmektedir. Ülkesini terk ettiği için de tüm Türkiye'deki Suriyeliler hainlikle suçlanmaktadır. Bununla beraber Suriyelilerin vatandaşlık almaları da hainlik üzerinden eleştirilmektedir. Ukraynalı kadınlardan ders alın cümlesi de silah eğitimi gören Ukraynalı kadınların videosu ile desteklenmektedir.

Resim 4. Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Nefret Söylemi İçeren Örnek Paylaşım 4

Sol Taraftaki Elinde Silah Olan Kahraman Bir Asker. Derdi, Çabası Vatanı. Sağdakiler Korkak, Vatan Haini, Yüreksiz Suriyeli Sözde Zavallılar. **#Suriyelilersuriyeye (25.02.2022)**

Makro Analiz: Tweet incelendiğinde; üç cümle kullanıldığı görülmektedir. Üç cümlede de niteleme sıfatı vardır.

Mikro Analiz: Etken cümleler vardır. Kahraman asker, korkak, vatan haini, yüreksiz Suriyeliler gibi niteleme sıfatları ile nefret söylemi kullanılmıştır. İlk cümle resimle desteklenmiştir. Üçüncü cümle de resimle desteklenmiştir. Kahraman, vatan gibi çoğunluğun kutsal bulduğu kelimeler ve hain, yüreksiz gibi aşağılayıcı kelimeler karşılaştırma amacıyla kullanılmıştır. Sözde zavallılar kelimesi ile de Suriyelilerin Türkiye'ye zorunlu olarak değil keyfi geldiği göndermesi yapılmaktadır.

7. TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkiye; Suriye iç savaşının başladığı 2011 yılından itibaren yaklaşık on bir yıldan bu yana ülkelerindeki genel çatışma halinden can güvenliği kaygısı duyan ve temel ihtiyaçlarını karşılamakta güçlük çeken sığınmacıların yanı sıra çeşitli nedenlerden dolayı Asya ve Afrika kıtalarından gelerek, Türkiye üzerinden Avrupa'ya ulaşmaya çalışan diğer ülkelerden göçmenleri barındırmaktadır. Türkiye'ye yönelik yoğun ve dinamik insan hareketliliği, Avrupa ya da Kuzey Amerika'ya geçiş güzergâhında bulunan coğrafi konumu nedeniyle göçmen ya da sığınmacılar bakımından oldukça karmaşık nedenlere işaret etmektedir. Buna göre Türkiye; göçmen ya da sığınmacılar bakımından yeni bir hayat kurma idealiyle gelmeyi arzuladıkları bir tür varış noktası olduğu kadar daha iyi bir

hayat kurma hayaliyle Avrupa ve Kuzey Amerika'ya ulaşmakta kullanılan bir tür ara istasyon ya da geçiş güzergâhı olarak değerlendirilmesine neden olmaktadır. Dahası özellikle Suriyeli sığınmacılara yönelik resmi söylemde “misafirlik ya da geçicilik” vurgusu yapılması, göçmen ya da sığınmacıları her daim dinamik ve hareketli bir kitle haline getirmesinin yanı sıra Türkiye sınırlarından içeriye girişleri kadar Türkiye'den çıkışlarının da -özellikle çıkış güzergâhlarının- önem kazanmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla göçmen ya da sığınmacıların Türkiye'ye girişleriyle başlayan ancak çıkış ihtimalleri nedeniyle tamamlanamayan karmaşık bir sürecin yönetilmesinde sınır güvenliği başlığı altında özetlenen korumacı tedbirler kadar bir şekilde ülkeye giriş yapmış kitlelerin politik, iktisadi ve kültürel uyum ve kabullerine yönelik değişkenlerin doğru analiz edilmelerini gerektirmektedir. Bu minvalde çalışma kapsamında Türkiye'ye göç eden sığınmacılara yönelik hoşnutsuzluğun sosyal paylaşım ağları üzerinden elde edilen nicel veriler üzerinden ölçülmesi amaçlanmıştır. Bu maksatla sığınmacılara yönelik nefret söylemi dâhilinde yer alan ırkçı, ayrımcı ve ötekileştirme içeren ifadeler arasından rastgele seçilmiş içerikler söylem analizi yöntemiyle incelenerek ve nefret söyleminin çevrimiçi üretilmesi, paylaşılması ve yayılmasından oluşan süreçlerin neden ve sonuçlarının açıklanmasına gayret edilmiştir. Diğer yandan özellikle Suriyeli sığınmacılara yönelik nefret söyleminin oldukça geniş bir bağlamda gerçekleşmesi nedeniyle araştırmanın kapsamı Rusya-Ukrayna savaşının başlamasıyla birlikte Suriyeli sığınmacılara yönelik artan nefret söylemiyle sınırlandırılmıştır.

Araştırma neticesinde sığınmacılara yönelik “kaçak, korkak, bedavacı, doğum makinesi ve hain” şeklindeki ifadelerle doruğa ulaşan nefret söyleminin yoğun olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu çerçevede ülkelerinde yaşanan iç savaş nedeniyle Türkiye'de sığınmacı durumunda olan ve söylemlerde toptancı bir bakış açısıyla homojen bir kitle olarak tarif edilen sığınmacıların, dünyanın başka bir bölgesinde gerçekleşen ve tarafı olmadıkları bir savaşla ilgili çevrimiçi içeriklere dâhil edildiği görülmüştür.

Dolayısıyla ötekileştirilen bir topluluğa yönelik söylem üretilmesinde çevrimiçi paylaşım ağlarının rolünün bahse konu içerikleri yeniden üretilmek üzere yayması bakımından etkili olmasının yanı sıra kolaylaştırıcı işlevine dikkat çekilmiştir. Netice olarak Suriyeli sığınmacıların taraf olmadıkları bir savaşta akla gelmesi ve nefret söylemi üretilmesi tehlikeli bir yönelim olarak değerlendirilmelidir. Zira nefret söyleminin toplumsal barışın önünde büyük bir engel olması dolayısıyla Suriyeli sığınmacılara yönelik siyasilerce ve kitle iletişim araçlarını yöneten eşik bekçilerince yapılan muğlak ve sınırları belirsiz misafirlik ya da geçicilik vurgusu yerine birlikte yaşamının altının çizildiği söylemlerle sürecin yönetilmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Alikılıç, Ö., Gökaliler, E. ve Alikılıç, İ. (2021). "Nefret Söylemi Üzerinden Ötekileştirme: Twitter'da Mültecilere Yönelik Nefret Tipolojisi Analizi", *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı 36:501-520.
- Bauman, Z. (2003). *Modernlik ve Müphemlik*, (Çev. İ. Türkmen), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2017). Nesnesini ve İsmi Arayan Semptomlar, (Çev. A. Biçen, O. Kılıç, M. Şahin ve A. N. Bingöl) H. Geiselberg (Haz), *Büyük Gerileme Zamanımızın Ruh Hali Üzerine Uluslararası Bir Tartışma*, İstanbul: Metis Yayınları: 30-43.
- Bauman, Z. (2018). *Kapımızdaki Yabancılar*, (Çev. E. Barca), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Derrida, J. (2012). "Konuksever(-er/-mez)lik" O. Sözer ve F. Keskin (Yay. Haz.), *Jacques Derrida İle Birlikte Pera Paras Poros*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları: 7-37.
- Dijk, T. A. V. (1999), "Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları", M. Küçük (Derleyen ve Çeviren), *Medya, İktidar, İdeoloji* (2. Baskı), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları/Ark: 330-395.
- Eco, U. (1998). *Beş Ahlak Yazısı*, (Çev. K. Atakay), İstanbul: Can Yayınları.
- Erdoğan, M. (2020), "Suriyeliler Barometresi 2019 Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamının Çerçevesi", Türk-Alman Üniversitesi Göç ve Uyum Araştırmaları Merkezi ve UNHCR Saha Araştırması.
- Filiz, S. (2018), "Türk Yazılı Basınında Suriyeli Mültecilerin Temsili", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Goffman, E. (2019). *Damga-Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar* (4. Baskı), (Çev. Ş. Geniş, L. Ünsaldı, S.N. Ağırnaslı), Ankara: Heretik Yayınları.
- Kant, I. (1960). *Ebedi Barış Üzerine Felsefi Deneme*, (Çev. Dr. Y. Abadan ve S. L. Meray), Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (SBF) Yayınları No:33.
- Loescher, G. (2001). *The UNHCR and World Politics - A Perilous Path*, Oxford: Oxford University Press.
- Morgan, C. (2011). *Psikolojiye Giriş* (19. Baskı), S. Karakaş ve R. Eski (Ed), (Çev. O. Aydın), Konya: Eğitim Kitapevi.
- Weber, A. (2009). *Nefret Söylemi El Kitabı*, (Çev. M. Çulhaoğlu), Avrupa Konseyi Yayınları.
- Taşdelen, B. (2020). "Twitter'da Suriyeli Mültecilere Karşı Çevrimiçi Nefret Söylemi #suriyelileriistemiyoruz", *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, Cilt 11(2):562-575.
- Vardal, Z. B. (2015). "Nefret Söylemi ve Yeni Medya", *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Bahar, Cilt 2 (1): 132-156.
- Yardım, G. ve Doğruel, H. (2019), "Eleştirel Söylem Çözümlemesi Bağlamında Haber Metinlerinin İncelenmesi: Pippa Bacca Cinayeti Örneği", *Erciyes İletişim Dergisi*, Cilt 6 (1): 137-148.
- Yeğenoğlu, M. (2016). *Avrupa'da İslam, Göçmenlik ve Konukseverlik*, (Çev. P. B. Yalım), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

İNTERNET KAYNAKLARI

URL-1: https://yenimedya.wordpress.com/?s=NEFRET#_ftn4 (Erişim Tarihi: 01.06.2022)

URL-2: [https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/files/goc_terimleri_sozlugu\(1\).pdf](https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/files/goc_terimleri_sozlugu(1).pdf) (Erişim Tarihi: 01.07.2022)

URL-3: <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> (Erişim Tarihi: 20.05.2022)